

E. GANGL:

Kapetan Hrnjak.

II.

edel je na klopci. Iz blage sence je gledal v solnčno daljavo, ki je migljala pred njim v lepoti in milini. Mogočno, sinje nebo je sloneo na daljnem obzorju, kakor bi bila veličastna polkrogla iz blestečega stekla poveznjena nanje. Vseokrog je raslo drevje in grmičevje. Po prhki zemlji se je vila trta in se slabotna oklepala kolov, plezajoč po njih v svobodno solnčno luč. Iznad Hrnjakove glave, omračene s senčnim hladom treh lip, iz bližine in daljave je zvenelo petje ptic, ki so se skrivale v zatišju vej. Izmed zelenja so se belile nizke stene zidanic in preprostih kmetiških domov, v dolini pa je stala ponosna Vrliničeva hiša z rdečo streho, visokimi okni in širokimi vrati. Hrnjakov domek je bil kakor igračka proti njenemu gospostvu.

V tej uborni selski koči je pred davnimi, davnimi leti gospodinjala Hrnjakova mati — Jana Hrnjakova — mila majčica njegova! Janko ji je bil edinec, ki ga je mati negovala z veliko, iskreno ljubeznijo. Ničesar drugega mu ni mogla dati razen bogastva in lepote materinskega srca. Ilija Hrnjak — oče Jankov — je tistikrat, ko je bil Janko še majhno, nezavedno dete, ostavil dom ter se napotil v Ameriko sreče iskat. V prvih letih se je oče večkrat oglasil s pismom in denarjem, da je tolažil oba svojca in jima lajšal in lepšal življenje.

Ljuba žena Jana! Dragi moj Janko! — Ko bi vidva vedela, da leti moj pozdrav čez to široko morje, čez tri gore, čez tri zelene travnike, da leti hitreje kot ptica, naglo kakor blisk — bi mu noč in dan imela odprto srce, da se spusti vanje in ostane v njem. Jaz delam pošteno in trdo, vdan v voljo Gospodovo, ki mu bodi čast in hvala vekomaj! Prebeli stene, pokrpaj streho, da ne bo vlaga kvarila hiše! Strezita Šarenki, ljubi naši kravici, da vrže lepega telička in donese novcev v hišo! Janko naj bo pridn, da ga Kokec, srboriti naš petelin, ne kljune v neposlušno uho! In kočka Kokodajsa — koliko piščet, lepih, žoltih kepic, se trklja za njo? Ali so Jankove bregešice že raztrgane? In tvoji rokavci, Jana, ali ne kukajo iz luknje komolci tvojih pridnih rok? Ali je šipa v oknu še zakrpana s papirjem? In zvon pri sv. Lovrencu na Vivodini, kako poje? Veselo? Žalostno? Kupita si o Lovrenčevem pečene janjetine — lopatico, ki ji skorja tako slastno hresta med zobmi! Zato vama pošiljam to banko pet

dolarjev, da ne bo samo žalosti in skrbi, ampak tudi malo veselja v hiši! In pozdravljam vaju čez to široko morje, čez tri gore, čez tri zelene travnike!

Taka so bila po priliki pisma Ilije Hrnjaka, pisana s trdo roko, z zlatim srcem. Ko ni bilo več očetovih pisem, je došlo sporočilo, da je mrzla tujina pogoltnila očeta: v tujo zemljo so ga položili k večnemu spanju!

Takrat je Janko že pasel Šarenko. Imela je stan tam, kjer biva sedaj njegov Miško. In kakor ima danes Marko orglice, tako jih je imel takrat Janko. In Šarenka in orglice sta mu bila edina tovarišija, ko je prohajal po stezah in grivah, pašoč kravo in na orglice svirajoč napeve, ki so mu sanjali globoko nekje v mladi duši. Kadar pa se je naigral na orglice, jih je spravil v nedro in je začel požvižgavati in posnemati kosa in ščinkavca, kukavico in škranjca, Kokca in Kokodajso — vso znano pernato družino, ki jo je srečaval in spoznaval na mladih svojih potih. Šarenka je stopala pred njim, mulila s širokim gobcem travo in otepala s čopastim repom.

Šarenko je imel najrajši med vsemi živalmi, kar jih je bilo v hiši in okolo nje. Njej je prepeval preprosto pesemco, ki se mu je kar sama sestavila po besedah in napevu:

Oj, Šarenka, moja kravica — oj!
 Tebi raste zelena travica — oj!
 Daj, daj, didldaj,
 mlečka dosti daj,
 oj, Šarenka — oj!

In Šarenka je slušala svojega prijatelja in mu je dajala zvrhane keblince mleka, ki je služilo njemu in materi za tečno hrano. Žganci z mlekom — hm! In pa kislo mleko in vanje nadrobljen domač črni kruh — ah! In smetana s sirom in z nasekljanim drobnjakom — jej! Vsa hišica, čeprav tako skromna in nerazvajena, je bila polna dobrot, ki jih je dovajala vanjo ljuba Šarenka.

Ampak sosed Popovič, oče sedanje Bare vdove Vrliničeve, ki je bil tisti čas gospodar njenega doma, je imel konja Zmaja, ki ga je Janko vendarle nekoliko rajši gledal nego Šarenko in ki bi ga tudi rajši imel, če bi bil njegov. Ogledaval ga je od vseh strani z zavidljivimi očmi, ko je sedal nanj oče Popovič in se pripravljaj, da pojaše na njem v Metliko. Brez dvoma bi Janko takoj z Zmajem zamenjal Šarenko, ako bi hotel tako Popovič. A njemu ni bilo treba Hrnjakove Šarenke, ker so imeli Popovičevi poln hlev krav in volov. Tako je ostala Janku njegova kravica, in v srcu mu je ostalo neizpolnjeno hrepenenje po Zmaju . . .

Popovičevi pa so imeli tudi hčerko Barico — sedanjo vdovo Vrliničevo, ki je bila z Jankom enakih let. Barica je bila lepo, živahno dekletce — polrazvito popje na pisani livadi. Črne lase je imela spletene v dve kiti, ki sta se ob sencih spuščali na tilnik. Pokrita je bila z rdečo čepico, okra-

šeno s srebrnimi luskinami. Belo krilce in beli rokavci so se svetili kot sneg. Okrogla ličeca so se nasmihala v mladostni svežosti. Oči so gorele v temnem blesku.

Ob Popovičevi hiši je bil ograjen vrt. Tod so se razpletale bele stezice med cvetičnimi lehami. Rožni grmi so rasli na njih. Veje so se jim šibile pod množino temnordečih, vonjajočih cvetov. Ob kraju leh so cveteli visokostebelni jagleci, v enakih razdaljah so žareli živobojni tulipani na okroglih gredicah, ki so bile videti iz dalje kot mehko zrahlane, dragocene blazinice. Za vrtom se je spenjal v breg vinograd, kjer so zorele breskve ob nizkih prezidih, ki so delili trtje na predele, dvigajoče se vedno više do zidanice na vrhu.

Tod je kraljevala Barica Popovičeva. Nje bela obleka se je blestela med zelenjem in cvetjem kakor srebrna tenčica, ki jo nosi rahli, prijazni vetrec od grma do grma, od cvetke do cvetke. Ljubko je žvrgolel Baričin glasek. Odpeval mu je ptiček na veji, radostno zatopljen v lepoto mladosti, vonjivosti in cvetja.

Nič manj poželjivo in hrepeneče kakor na Zmaja se ni oziral na vrt Janko, kadar ga je plašna stopinja prinesla semkaj. Barica mu je prijazno pokimala z glavico, ročico mu je ponudila v pozdrav in ga je povabila k sebi na vrt: na srebrno tenčico je padla senca, tožna senčica Jankove preprostosti in njegovega siromaštva.

Z roko v roki sta hodila Barica in Janko po stezah, gledala in vonjala sta cvetje, poslušala ptičje pesmi, zrla v sinjino neba, koder je krožila v mogočnih zamahih široko razprostrtih peruti ujedna ptica. Krenila sta vzbrdo do zidanice, ki so bili izpred nje obrnjeni pogledi naravnost k trem lipam na Hrnjakovem brežičku. V dolinici pod njimi se je stiskala k tlom rodna Jankova hišica, tako ubožna in majhna, kakor bi jo bili pastirci iz božičnih jaslic prenesli semkaj.

Kamorkoli sta se ozrla — vsepovsod sama velika zemlja, njiva ob njivi, trtje ob trtju, loza pri lozi, travnik pri travniku, zadaj tam v daljnji daljavi mogočni skladi gorá in za njimi kdove kaj in kdove kdo: morda konec sveta, morda novi svet!

Tako sladko in neizrazno radostno je jima bilo pri srcu, da nista izpregovorila besede. Roka se je držala roke, oči so gledale zavzeto, vsa okolica je dehtela in vršala, šepetala in vabila . . .

Od zidanice sta krenila navzdol. Droban pesek je zašumel pod nogami — bila sta zopet na vrtu, ki je večerno solnce razgrinjalo nad njim svojo zlatótkano kopreno. In kakor sta se Barica in Janko izprehajala brez besed, tako sta se poslovila brez besed, a z veselo nado v srcih, da ju jutri in v prihodnjih dneh zopet čaka enako veselje.

O, saj ni res, da bi imel Janko najrajši Šarenko in Zmaja — ne! Barico ima najrajši! Z njo bi lahko prehodil ves svet. Pa tudi Barice nima najrajši! Doma ga je sprejela mati, pozdravila ga je njena ljubezen, in v njeno naročje se mu je nagnila glavica, matere se je oklenil z mladimi, čvrstimi rokami. Tu, tikoma in tesno ob materi je bilo Janku najlepše, najvarnejše, tu je bil začetek in konec sveta. Mater ima najrajši. Do matere nima nihče drugi pravice kakor on sam. Šarenka je njegova in materina, Zmaj je Popovičev, Barica — ah, tudi ta je Popovičeva! Mati, zlata majčica pa je samo njegova, kakor je on samo njen! Toda kako bi bilo lepo, ko bi bila tudi Zmaj in Barica njegova! Ko bi mogel svojo hišico prenesti na Popovičev vrt tja v zadnji kotiček, da bi tudi ob njej tekla vrtna ograja, takrat bi bilo veselju konec in kraj: dan in noč bi živeli skupaj vsi, ki se radi imajo. Tako pa — ej, kaj hočemo! Toda blagor, blagor mu, da je mati njegova in da je on materin!

Janko ni imel očeta, Barica pa je bila brez matere. Na pokopališču ob cerkvi sv. Lovrenca je stal visok, črn kamen, ki je bilo vanj vdolbeno ime Baričine matere. Samoten, zapuščen pa je nekje v neznani deželi grob Jankovega očeta. In zavest, da je eden brez očeta, druga brez matere, je otroka zblížala še bolj. Skupaj sta hodila na Vivodino v šolo, skupaj sta hodila iz šole domov. Tako je bilo prvo leto njunega šolanja v domači učilnici. In ko se je začelo drugo leto — takrat, takrat ni bilo več Barice, da bi z roko v roki hodila z njim . . . Ah, kaj so mu storili! — —

Kapetan Hrnjak, pogreznjen v spomine na svojo rosno mladost, se je zganil na klopci in je dvignil čelo v hlad tiho pojoče sapice, ki je pod lipami hitela iz dalje v daljo. Zamahnil je z roko in si zapalil pipo. S klopce je vstal in hodil po ravnici. Premeril jo je s koraki po dolžini in širini in zopet sedel na prejšnje mesto. Iz doline so še vedno donele Markove orglice.

„Hajde, Marko! Sviraj!“ je zaklical Hrnjak z močnim glasom.

Pogledi pa so mu merili ravnico — po dolžini, po širini so jo merili, in tiho je Hrnjaku šepetala beseda: „Tukaj, pod tremi lipami, hočem imeti poslednje bivališče — zadnji kotiček pokoja naj mi Marko izkoplje v tej zemlji . . . Dovolj prostora je za moj grob, ki ga naj pobratim Nikola blagoslovi s sveto besedo in z ljubeznijo prijateljske duše . . .“

